

У Донецькій області зібрано 2,5 млн. тонн зернових і зернобобових культур за середньої врожайності 34,8 ц/га. Під урожай-2015 озимими засіяно 413,2 тис. га (90,3 відсотка від плану) — «АПК-Інформ»

У країні загалом уже намолочено 59 млн. тонн зерна, зокрема 22,3 млн. тонн кукурудзи — *Мінагрополітики*

Поле, яке родить знаннями про землю

130 років тому на околиці Полтави з'явилася постійно діюча аграрна науково-дослідна установа

НАДБАННЯ

В обласному центрі відзначили 130-річчя від дня заснування Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені Вавилова. Урочистості з цієї нагоди почалися з відкриття на її головному корпусі меморіальної дошки Бориса Черепакіна — першому керівникові тоді ще Полтавського дослідного поля. А потім у краєзнавчому музеї відбулося спільне святкове засідання вчених рад цієї скарбниці минувшини та станції за участю багатьох гостей.

«Первістка» плакали корифеї

Місце для віншувань ювілярки вибрали не випадково. Адже історичне приміщення музею свого часу будувалося як головний осідок губерньського земства. Останнє підтримало засновницьку ініціативу Полтавського сільськогосподарського товариства і профінансувало народження того «первістка». Біля його коліски та перших кроків діяльності стояли такі світила пов'язаних із землею наук, як Володимир Вернадський, Василь Докучаєв, Олександр Ізмаїльський, Анастасій Зайкевич та інші. А 1910 року сюди на практику приїздив студент Московського

сільськогосподарського інституту, майбутній геніальний учений-біолог Микола Вавилов. Згодом він згадавав про те, що саме Дослідне поле, його колектив, дали «імпульс для всієї подальшої роботи» та «віру в агрономічну працю».

Однак і перші досягнення, і світове визнання фундаторів були пізніше. А з чого, власне, все починалося? Передовсім із потреби у ґрунтовних прикладних дослідженнях усіх складових сільгоспвиробництва, яке після відміни у 1861 році кріпосного права виходило на новий рівень розвитку. Не менш важливо було систематизувати здобуті знання, практику та озброїти ними хліборобів і тваринників. Особливо за

умов, коли тодішні власники й орендарі землі намагалися просто перенести до нас закордонний досвід, чужоземні сорти та породи тварин. І нерідко банкрутували, зазнавали катастрофічних збитків од нашестя шкідників на поля, хвороб тварин, спустошливих посух тощо. Адже надто різними були ґрунти і кліматичні умови навіть у межах однієї країни.

Експерименти, що стали класикою жанру

Фахівці Полтавського дослідного поля, реорганізованого 1910 року в сільськогосподарську дослідну станцію (її назву пізніше змінюватимуть ще з десяти разів), стали вивчати і творити своє, вітчизняне підґрунтя майбутніх урожаїв. Досить сказати, що тут фактично започаткували вітчизняну прикладну ентомологію, зібрана спеціалістами станції колекція комах-шкідників сільгоспкультур є воістину унікальною. Безцінним за

своєю значущістю для науки став запропонований іще згаданим «батьком» Поля Борисом Черепакіном дослід беззмінного посіву озимого жита, який його послідовники продовжують і сьогодні. Загалом науковці станції вивели понад півсотні сортів кормових культур.

Особлива цінність таких робіт полягає в тому, що, як і понад століття тому, весь багаж знань про «поведінку» тієї чи іншої рослини або комахи «станційники» накопичують не в штучних «тепличних» і не в лабораторних, а в реальних польових умовах.

Адже поле тут зовсім не фігуральне і не віртуальне. Причому не лише те, що розташоване біля станції на околиці обласного центру. Його, умовно кажучи, продовженням є площі у трьох потужних дослідних господарствах на теренах Полтавщини. За кордоном, де земля і робота науковців незрівнянно до рожчі, дослідження на таких полях коштують шалених грошей. Наші досліджені фахівці пригадують,

як зовсім недавно, у 90-х роках минулого століття, їм доводилося працювати за копійки або навіть безоплатно... Та, попри все, зберегли матеріальну базу, набутки корифеїв і тепер прагнуть примножити їх.

Навіщо зустрічати їжака з вужем?

Тож Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція залишається провідною аграрною науковою установою регіону. Передовсім як сучасний виробник високоякісного насіння сортів кормових культур власної селекції, а також насіння зернових і зернобобових селекції інших профільних центрів. Саме тут дбають про збільшення популяції необхідних для запліднення диких бджіл — рудої та рогаатої осмії, розробляють прогресивні технології обробки ґрунту, системи мінерального живлення та захисту рослин, упровадження короткоротаційних сівозмін тощо.

Інша справа, що сьогодні, м'яко кажучи, не до всіх

рекомендацій науковців прислухаються. Насамперед ті, хто задля надприбутків ладен буквально «розтоптати» живлющу силу матінки-землі. Якби фундатори і корифеї установи побачили наші сьогоденні поля, всуціль «укриті» соняшником і кукурудзою, вони, мабуть, перекинулися б у місцях свого вічного спочинку. Здивувало багатьох спеціалістів і недавнє рішення столичних «верхів» об'єднати суто «агрономічну» дослідну станцію з іншим розташованим неподалік академічним інститутом... свинарства.

І нинішня повна назва — Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція імені М. Вавилова Інституту свинарства і агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України — нагадує, даруйте, зустрічання їжака з вужем. Така довільна «селекція» під приводом скорочення затрат не могла не викликати занепокоєння науковців стосовно збереження надбань попередників. І, власне, самого Поля, що для багатьох сьогоденніх скоробатків залишається тільки ласим сматком «золотої» земельки на околиці Полтави. Але то вже, як кажуть, інша історія. Неювілейна.

Василь НЕЇЖМАК.

ПІДСУМКИ

І нинішнього сезону соняшник можна по праву вважати однією з найліквідніших культур. Адже цьогоріч торгівці та переробні підприємства за тону олійної культури пропонують сільгоспвиробникам 5000—5100 гривень. Продати по такій ціні можна хіба що сою чи ріпак. Та поглянувши на площі під соняшником, стає очевидним: саме він «заробляє» левову частку врожайної агропромислового комплексу. В середньому по державі практично кожен п'ятий гектар сільгоспу діє у господарствах відводять під цю олійну культуру. Більше посівних площ зафрахтувала за собою лише пшениця.

Мільйони тонн попливли за кордон

На тлі економічних негараздів у країні на нашому соняшниково-олійному «фронті» не все так вже й погано. Про стабільне зростання промовисто свідчать цифри. За підсумками дев'яти місяців заводи виробили 2,75 мільйона тонн нерафінованої олії, тоді як торік за січень-вересень було 1,8 мільйона тонн. Тенденція злету одразу на 52,8 відсотка пояснюється експортною зацікавленістю з боку торговців. На відміну від пшениці, яка вивозиться за кордон переважно у вигляді сировини, соняшник «заробляє» гроші розумніше. Будучи переробленим усередині країни на вітчизняних потужностях (а це і податки від підприємств до бюджету, і зарплати, і робочі місця), ліквідне насіння перетворюється «на продукцію з доданою вартістю». А за межі країни потрапляє вже олія, шоп-

равда, здебільшого нерафінована. Хоча не можна сказати, що сам соняшник не цікавить закордон. Років п'ятнадцять тому Україна продавала до інших держав близько 900 тисяч тонн насіння і могла б без особливих проблем робити це понині. Але тодішні державні керманічі зважилися на мудрий і далекоглядний крок (сьогодні це очевидно), запровадивши 1999 року для соняшника експортне мито. Тому нині за кордон у вигляді сировини його постачають у значно меншій кількості. Натомість Україна тримає першість у реалізації на зовнішні ринки соняшникової олії. На нашу державу припадає майже 60 відсотків світових обсягів експорту. Далеко позаду залишаються інші потужні виробники цієї продукції: Росія (20 відсотків) та Аргентина (10,5 відсотка). Ось ще одна цифрова ілюстрація до теми. Минулого маркетингового року (вересень

2013-го — серпень 2014-го) переробні підприємства виробили 4 мільйони 650 тисяч тонн олії. З цієї кількості на експорт відправлено 4 мільйони 186 тисяч тонн. Це плюс 28,9 відсотка до попереднього року. За продані за межі держави олію та шрот вторгували чималеньку суму — 4,6 мільярда доларів. Отже, в середньому, щомісяця постачається на експорт олійної продукції з України на 388 мільйонів доларів.

Виходить, що всередині країни для споживання вистачає лише 9—10 відсотків виробленої олії, решту ми навчилися продавати за кордон. Звісно, таких проривів та валютних надходжень до дер-

жави не було, аби не зростання виробництва соняшнику. Хіба це не наочний приклад того, як треба обстоювати інтереси України, щоб не залишатися сировинним додатком, а прагнути торгувати на зовнішніх ринках продукцією з доданою вартістю?! Особливо з огляду на те, що у світі люди заради здорового способу життя дедалі більше віддають перевагу оліям перед жирами тваринного походження. Нашій країні від того і карти у руки. Українську олію вже купують майже 90 держав. Передусім — Азії, Близького Сходу, ЄС, СНД та Африки. За два останні роки спостерігається зростання продажів до Китаю. Підне-

бесна стала одним з найпотужніших споживачів нашої соняшникової олії, за цим показником вийшла на третє місце після Індії та країн Євросоюзу. До речі, не може не радувати, що до ЄС поставки також збільшуються. Приміром, у липні-серпні до об'єднаної Європи її було вивезено 179 тисяч тонн, тобто 27,2 відсотка від загального експорту цієї продукції з України.

Навіть там, де стріляють, насіння переробляють

Нині соняшникові жнива ось-ось завер-

шаться. Літо для цієї культури видалося не надто сприятливим. Через спеку кошики не налили й насіння не встигло сповна набрати ваги. Логічно, що і врожайність нижча за минулорічну. У середньому намолочують по 19,3 центнера насіння з гектара, тоді як у 2013-му на такий час було 21,7 ц/га. А з 4,9 мільйона гектарів (96 відсотків площ) в агроформуваннях зібрано майже 9,6 мільйона тонн соняшнику. Найнижча врожайність спостерігається на Херсонщині — 8,5 ц/га. У Запорізькій області пересічний гектар дає по 13,1 центнера. У Миколаївській — по 16 ц, тоді як у сусідній Кіровоградській — по 20,9 центнера. У Київській, Сумській, Івано-Франківській — більш як по 25 ц, а у Черкаській, Хмельницькій, Вінницькій та Харківській — по 27—27,9 ц/га.

Найістотніше за темпами збирання через військове протистояння відстає Луганщина, де не обмолочено 145 тисяч га (тобто 40 відсотків соняшникових площ). На Донеччині ситуація краща, але і там олійний урожай залишається в полі на 30 тис. га (7 відсотків). У підсумку, у охоплених озброєним протистоянням областях соняшник «дозріває» на 170—175 тисяч гектарів. У перерахунок на насіння — майже 300 тисяч тонн. Припустимо, тонна сировини у регіонах, де триває антитерористична операція, кош-

ТИМ ЧАСОМ

Лушпиння — не сміття

Олійно-жирові підприємства давно пішли шляхом заміщення дорогого газу на лушпиння. Власне, і через це вітчизняна олія конкурентоспроможна на зовнішньому ринку, бо ж менші затрати на її виробництво.

На Луганщині понад третина врожаю соняшнику залишається на полях

Дешевшим плов не стане

Чому в країні подорожчала рисова крупа

ВРОЖАЙ

Не вельми вдалим, на перший погляд, став нинішній рік для рисівників Херсонщини. Площі під рис у краї зменшилися на сімсот гектарів через місичне запізнення подачі води на плантації у Каланчацькому районі на адміністративному кордоні із окупованим Кримом. Спішно будували відгалуження від Північно-Кримського каналу, та не встигли вчасно, і найбільш нетерплячі власники деяких «чеків» засіяли їх ярим ячменем та кукурудзою. Збирання врожаю також розтяглося аж до листопада через часті зливи. Та й врожайність культури низька — 60—65 центнерів з гектара, тоді як у минулі роки і по 78—80 ц/га вдавалося отримати.

Маємо рекорд. Ціновий

Однак насправді сумувати в аграріїв Таврії підстав немає: чи не вперше за всі роки новітньої української незалежності попит на «біле золото» перевищив пропозицію. До того ж ціну пропонують рекордну!

— Влітку за кілограм рисової крупы заледве сім гривень давали — менше від собівартості. Та потім оптові закупівельні ціни пішли вгору, і під кінець жовтня стабілізувалися на рівні 11—11,5 гривні за кілограм, — задоволений директор Інституту рису НААН України (Скадовський район

Херсонщини), кандидат сільськогосподарських наук Володимир Дудченко. — При цьому роздрібні ціни на крупу навряд чи будуть вищими від 12—12,5 гривні за кілограм. А вже більше половини попиту на рис в Україні покривається за рахунок імпорту, а його вартість на світовому ринку коливається в межах 650—1000 доларів за тону. Тож конкуренція перешкодить намірам трейдерів над-

ФАКТ

Оптові закупівельні ціни на рисову крупу в Херсонській області останні три роки постійно зростають. У 2012 році вони становили 4,2—4,5 гривні за кілограм, нині — майже втричі більше.

міру завищувати ціну — задорогий товар не купуватимуть. Хіба що курс долара у нас знову «підстрибне», і комерсанти знову кинуться переписувати цітники.

Розширимо площі — зменшимо дефіцит

Звісно, зростанням цін вітчизняний ринок «відгукнувся» на втрату рисових плантацій у Криму. Після припинення подачі на півострів води з Північно-Кримського каналу виробництва цієї культури там припинилося. Мешканці півострова «підсіли» на кубанський та красnodарський рис, хоча у недалекому минулому саме кримські плантації давали більш як сорок відсотків від загального обсягу виробництва рису в Україні. Тож дефіцит білого зерна обу-

мовлений цілком об'єктивними причинами. Та чи зможемо його принаймні зменшити найближчим часом?

Для скорочення дефіциту цього злаку треба розширювати площі під рисосіяння на Херсонщині та Одещині. На Херсонщині наступного року втрачені цьогоріч 700 гектарів рисових плантацій однозначно відновлять, і рис знову сяяти будуть на 7,5 тисячі гектарів. Але є технічна можливість у перспективі збільшити у південних районах краю, куди «дотягуються» зрошувальні канали, «рисові території» вдвічі — до 15 тисяч гектарів, переконаний заступник директора Департаменту агропромислового розвитку Херсонської облдержадміністрації Андрій Неділько.

Утім, між намірами та реальними можливостями аграріїв у наших умовах — нездоланне поки що провалля. Поля у Скадовському, Голопристанському, Каланчацькому районах Херсонщини переважно розпайовані на дрібні клап-

тики у 3—5 гектарів, де власники господарюють, як уміють. Можливо, бажання вирощувати таку вигідну нині культуру, як рис, у них і є, проте відсутні кошти. А вже підведення води, формування «чеку» на гектар, залежно від наявності інфраструктури зрощення та відстані до каналу, обходиться у 16—16,5 тисячі гривень. І це не рахуючи вартості гербіцидів, спеціалізованої техніки, пального та насіння. Такі гроші є не в усіх, тому для розширення площ під рис, аграріям треба об'єднуватися у кооперативи, а державі й місцевій владі стимулювати їх створення через програми пільгового кредитування, зменшення вартості оренди землі тощо. Але для розв'язання рисової проблеми в новій українській владі, схоже, досі часу не знайшлося. Тому й на прилавках магазинів переважає рисовий імпорту, та й коштує крупа так, що на дешевий плов чи кашу з неї сьогодні годі й сподіватися.

Степан ПАНЯЙОТОВ.

НЕБЕЗПЕКА

Чернігівщина потерпає від африканської чуми

На Чернігівщині продовжує поширення африканська чума. Новий, уже шостий за нинішню осінь спалах хвороби, зафіксовано в урочищі «Тесновка» біля села Ваганічі та у Володимирівці Городнянського району.

— У мисливському господарстві виявлено 12 загиблих диких кабанів, — прокоментував ситуацію начальник головного управління ветеринарної медицини в області Віктор Кульбако. — Лабораторний аналіз проб патматеріалу підтвердив наявність у них захворювання на африканську чуму. Це ще раз засвідчило, що головним поширювачем небезпечної хвороби є дикі кабани, популяція яких дуже зросла. Іхні міграції лісовою місцевістю через кордон і призводять до зараження тварин. Прийнято рішення про значний відстріл диких кабанів, щоб популяція цих лісових мешканців була приведена до норми.

Територію лісового масиву «Тесновка» оголошено неблагополучною щодо африканської чуми свиней та встановлено трикілометрову карантинну зону навколо місця виявлення загиблих диких кабанів та зону захисту села Володимирівка. Інші населені пункти Городнянського району визначено як пункти, які знаходяться в зоні нагляду. Місцева влада рекомендувала керівникам СТОВ «Мощенське», ЗАТ НВО «Чернігівелікартопля», СТОВ «Іскра» у п'ятиденний термін завершити збір кукурудзи. А вже вона приваблює диких тварин.

Сергій ПАВЛЕНКО.
Чернігівська область.

Золота квітка не лише продовжує залишатися рятівником від економічних негараздів, а й зміцнює енергонезалежність

тує принаймні 4000 гривень (покупцеві вивозити врожай з тамтешніх полів — неабияка проблема). Тож є ризик, що на пні згние мало не на 100 тисяч доларів соняшнику... Як тут не згадати образний вислів про врожай «не той, що в полі, а той, що в коморі» — на сході це прислів'я набуло загрозливого реального змісту!

До слова, на Донбасі розташовані шість підприємств, які раніше у рік переробляли до 1,6 міль-

йона тонн соняшнику. Нині «Слов'янськколія», «Сватоволя», завод у Маріуполі працюють у нормальном режимі. Розпочали сезон і у зоні АТО — в селищах Троїцьке та Мілове Луганської області. А у Донецьку потужний олійно-жировий комбінат опинився в зоні активних бойових дій. На його території базуються бойовики. Підприємство неодноразово потрапляло під артилерійські обстріли. За свідченням очевид-

ців, нині там навіть кабелі повирізали.

Попри усі ці негаразди, за прогнозами, хоча виробництво соняшнику й скоротиться з торішніх 11 мільйонів тонн до 10—10,5 мільйона нинішнього року, на міцних позиціях України, як світового експортера недобір майже не позначиться. Очікується, що у підсумку переробні підприємства виготовлять 4,3 мільйона тонн олії, з яких за кордон зможемо відправити майже 4 мільйони.

ДОСЛІВНО

Генеральний директор асоціації «Укроліяпром» Степан Капшук:

— Треба, щоб кожна тонна сировини перероблялася в Україні, бо це додана вартість...

Як дві тонни селітри перетворилися на одну

Цінами на соняшник аграрії, власне, як часто це буває, і тепер не задоволені. Ремствують, що пропонувані сіль-

госпвиробникам 5000 гривень за тону, за нинішньої вартості матеріально-технічних ресурсів, — не ті гроші, щоб розвивати виробництво. У господарствах з носатальгією згадують часи, коли ціна у валютному еквіваленті перевищувала 600 доларів, і за тону соняшнику можна було купити дві тонни селітри. Тепер вистачить хіба що на одну.

На переробних підприємствах нарікають: у нинішньому сезоні окрім того, що і насіння соняшнику за якістю гірше, і врожайність нижча — відбувся обвал світових цін на олію. Це пов'язано з вартістю соєвої, пальнової та ріпакової олій, які корелюються з нафтою. При суттєвому зниженні цін на «чорне золото» й ці олії на зовнішніх ринках пішли вниз. Бо при високих цінах на нафту вигідно виробляти біодизель, при низьких — ні. Тому утворюється надлишок рослинних олій і ціни падають. Тож, прогнозують на переробних підприємствах, до нового року зростання світових цін на олію нічого чекати.

Галина КВІТКА.

Фото Валерія ДРУЖЕНКА.

Валерій ДРУЖЕНКО.

ДО РЕЧІ

Закон про мито врятував від дефіциту

Нині мало хто пам'ятає, але наприкінці дев'яностих років Україні не вистачало своєї олії навіть для внутрішнього споживання. Тим часом соняшник без усіляких обмежень вивозився за кордон. Вирощена в Україні сировина перероблялася на чужих потужностях. Не виключено (принаймні, на цьому наголосували окремі політики), вироблений за межами держави з виробленого на наших ланах соняшнику продукт потім нам же і продавали. Постачаючи до інших країн соняшник, ми створювали там додаткові робочі місця, там переробні підприємства платили податки, цінний для тваринництва побічний продукт виробництва — шрот — йшов на іноземні ферми. А у владних кабінетах тоді чухали потилиці, вигадуючи різні схеми, як позбутися дефіциту олії в Україні. Приміром, Закон України «Про порядок ввезення в Україну окремих видів олії у 1999 році» встановлював обсяги ввезення до держави цього стратегічного продукту: — олії соняшникової нерафінованої (сирої) — 100 тисяч тонн;

— олії соєвої нерафінованої (сирої) — 20 тисяч тонн.

Також документ передбачав нульову ставку ввізного мита на ці олії. Інша стаття цього закону забороняла реекспорт олії.

Але дефіцит залишався. Позбутися його по-справжньому допоміг прийнятий того ж таки 1999 року закон, який запроваджував 23-відсоткове вивізне (експортне) мито на вироблений в Україні соняшник. Стало вигідно торгувати із закордоном не насінням, а олією, яку тепер залюбки купують інші держави. Такий законодавчий крок дав поштовх до зростання світових цін на олію нічого чекати.

Віра АНДРЕЄВА.

МІЖ ІНШИМ

Викорінити не можна сіяти

Аграрії і захисники довкілля, швидше за все, у цьому заголовку поставлять кому в різних місцях. До соняшнику екологи завжди ставилися із застереженням. Адже найліквідніша культура значно виснажує ґрунти (мабуть, тому в країнах ЄС здебільшого це олійне насіння вважають за краще купувати, а не вирощувати у себе). Коріння соняшнику, проникаючи на двометрову глибину, висмоктує запаси поживних речовин. Приміром, існуючими нормативами оптимального співвідношення культур у сівознах частка соняшнику у структурі посівних площ повинна перевищувати 15 відсотків. Причому, соняшник може повертатися на одне й те саме поле лише через сім років. Але ці норми здебільшого і надалі залишаються на папері, бо соняшник надто вигідна культура для багатьох господарств. Особливо «зловживають» посівами господарства південно-східних областей. Приміром, у Запорізькій області цьогоріч збирають найліквіднішу культуру з 552,8 тисячі гектарів. Це найбільше в Україні і явно перевищує вищезгадані 15 відсотків.

Свого часу Верховна Рада запровадила навіть відповідальність за відсутність проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь. У 2011 році були внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення. За цими нормами, за використання ділянок без затверджених проектів землеустрою керівникам агропідприємств загрожує штраф до 8 тисяч гривень. Але, як часто у нашій країні буває, хотіли як краще, а вийшло — як завжди. Сівозміни стали підставою для поборів сільгоспвиробників з боку перевіряльників. Тим часом соняшник, попри усі намагання обмежити його присутність на вітчизняних ланах, укоріняється дедалі міцніше. Та й нині, через протистояння на сході, відповідним органам, схоже, не до сівозмін. А головним контролерам з сільгоспінспекції, які ще на початку року активно приглядали за порядком на ланах, — на радість аграріям обмежують повноваження. В умовах дефіциту в країні валютних ресурсів, держава зацікавлена у соняшнику, який допомагає їх «заробити».

Але тут для екологів є й приємна новина. Як ми вже згадували, ціни на нафту у світі падають і виробництво біодизелю стає невигідним. Відповідно, на зовнішніх ринках дешевшають рослинні олії, з яких активно продукують альтернативне пальне. Можна прогнозувати, що ріпакова, пальмова, соєва олії знову масово використовуватимуть зі споживчою метою, і вони як харчовий продукт складатимуть у світі неабияку конкуренцію олій соняшниковій. Отже, й на соняшник, не виключено, децю впаде попит. Тож золота квітка вже незабаром може поступитися місцем на ланах України іншим культурам, які не так виснажують землю.